

۱۲ فرهنگ کتاب ماه

تلنگر

توقع‌مان زیاد است

❖ برخی یادداشت‌ها و نوشته‌ها شاید بهترین تلنگربرای یادآوری نکاتی باشند که در هیاهوی زندگی ماشینی و عصر رسانه‌های نوظهور به فراموشی سپرده شده‌اند. این روزهای پایانی آخر سال که با رفتن زمستان، فصل جدیدی گشوده می‌شود و به تعبیری نخستین بهار قرن جدید و به گمان گروهی یک سال مانده به آخرین سال قرن است، در نوع نگاه به افراد هم باید تغییر ایجاد کرد؛ چرا که انسان‌ها به‌واسطه انسانیت و رفتارشان پدیده‌های خاطره آفرینی می‌شوند که هرگز از یاد تاریخ و مردم نمی‌روند.

به‌طور حتم، انسان‌هایی که در سال ۱۲۹۹ می‌زیستند هیچ‌گاه تصور نمی‌کردند صد سال آینده افرادی باشند که همه چیزشان تغییر می‌کند؛ از پخت وپز تا وسیله رفت‌وآمد تا ابزار نوشتن و خواندن... آنها هرگز گمان نمی‌برند صدسال آینده میزان سواد تنها در خواندن و نوشتن خلاصه نشود و جهان به این بزرگی مانند دهکده‌ای شودکه صدا و تصویر را بتوان از هر جایش شنید و پژواک پرمطراق غرولندهای انسان‌های هزاره جدید را دریافت اما می‌شود حدس زد نه تنها مردم ۱۰ دهه قبل بلکه مردمان ۱۰ قرن قبل بر یک نکته مهم در سبک زیستن اعتماد داشته‌اند و آن هم انسانیت و انسان بودن است.

مردم میح عصری برای مردمان نسل‌های آینده انتظار رفتار غیرانسانی را از انسان‌ها ندارند و نخواهند داشت. اما این روزهای پایانی سال، برای مردمان دیروز خیلی از رفتارها غیرباور و نامعقول است و انتظار انسان‌ها از همدیگر تغییر کرده است. به‌طور مثال، با وجود تغییر زمان و از بین رفتن رفتارهای خان‌مایانه و مستبدانه، همچنان بسیاری از مدیران و رئیس‌ها از کارمندان و زیردستان خود انتظار رفتار ارباب و برده را دارند و به عکس اگر رئیس خوب باشد زیردستان انتظار دارند تمام خوبی‌ها و فضیلت‌ها در وجود او بروز و ظهور یابد و به صرف شنیده‌ها از خوبی‌های آقای رئیس انتظار دارند با عارفی واصل و عالمی عامل مواجه شوندکه تمام ذکر و فکرش برای خدمت به خلق و رضایت مخلوق است اما غافل از آن‌که از هر فردی باید به اندازه وجودش انتظار داشت نه بیشتر و نه کمتر. زیرا اگر به غیر از این باور، به افراد اطراف‌مان نگاه کنیم تمام معادلات و محاسبات رفتاری و زندگی‌مان به هم می‌ریزد. فرهنگ اخلاقی و کیفیت زندگی کاری، دو عامل در هم تنیده محیط کاری است.

اصول اخلاقی، آگاهی ما را در فعالیت‌هایمان ارتقا داده و همچنین می‌توانند هوشیاری ما را درباره تعهدات دوجانبه‌مان نسبت به جامعه افزایش دهند. رعایت بسیاری از نکات، مانع ایجاد تفکر خودشیفته‌پنداری در ذهن مخاطب می‌شود و شاید ضروری باشد با مراجعه به کتاب و مقالات روان‌شناسی در درمان این عارضه رواج‌یافته این روزهای عصرمان تلاشی جدی کرد و با خصوصیات چنگدانه افراد خودشیفته آشنا شد.

همان‌قدر که انتظار تألیف و تحریر کتابی نفیس از دانش‌آموزی در دوران ابتدایی مضحک است از انسانی که در اولویت زندگی فردی و رفتاری خود مانده است و براساس جبر روزگار یک‌سری از رفتارهای انسانی را به‌صورت نمایشی به اجرا می‌گذارد عجیب است انتظار رفتاری حکیمانه و معلمانه داشت که معلمان و حکیمان هم عصر ما و قبل‌تر، با عمری مجاهدت و تواضع و پشتکار به‌دست آورده‌اند؛ درست مانند رفتار برخی از افراد متظاهر و به تعبیری جانماز آب‌کش‌هایی که رفتار اموی و یزیدی دارند اما در اعا، سیره علوی‌بودن را فریاد می‌زنند.

چه بسیاریند افراد ناصوابی که در ذهن و اندیشه دیگران از خود چهره‌ای گره‌گشا و گشاده‌رو ساخته‌اند. هر چند چشم‌ها و صورت‌ها، روایت قلب‌ها و درون انسان‌هایی است که در هر عصری زیسته‌ای و بسیاری تلاش می‌کنند با ظاهری که ریشه در ریا و نفاق دارد چهره‌ای مثبت به نمایش بگذارند و آرزو کنند تا بسان چشم‌های نافذ بسیاری از مردمان همین قرن نافذ باشند اما باید دانست هر چشمی چشم فراموش‌نشدنی نمی‌شود.

❖

کاشت درخت برای هنرمندان در «ریشه»

گالری ریشه ۲۹ به عنوان نخستین گالری فضای باز ایران فردا جمعه پانزدهم اسفند در باغی در خیابان فرشته آغاز به کار می‌کند. این گالری در نخستین اتفاق خود، همزمان با روز درختکاری به نام شش هنرمند شاخص ایران که سالیان متمادی به آفرینش آثار هنری با موضوع درخت پرداختند،

❖ سال‌ها می‌گذرد از الگو گرفتن از خط‌مشی حکیمانه زندگی اهل بیت عصمت و طهارت(ع) که رهبر معظم انقلاب در دوران محنت‌بار پیش از انقلاب شکوهمند اسلامی آن را سرلوحه عمل قرار داده بودند و اینک پس از سال‌ها به همت انتشارات انقلاب اسلامی همه درس‌های حرکات سیاسی ائمه‌اطهار(ع) و به‌ویژه امام سجاد(ع) از منظر رهبر معظم انقلاب به زینت چاپ آراسته شد و با حضور جمعی از علما، پژوهشگران و برخی از شاگردان قدیمی ایشان در حرم حضرت رضا(ع) رونمایی شد.
آیینی که به‌زعم حجت‌الاسلام حاج علی اکبری با نگاهی متفاوت تناقضات ظاهری رفتار اهل بیت(ع) را مورد بررسی قرار داده است. در این گزارش به بررسی این کتاب واره‌ای گزارش مختصری از مراسم رونمایی آن می‌پردازیم.

مراسم رونمایی اثر فاخر «حماسه امام سجاد(ع) در مقطععی برگزار می‌شود که حالا چند دهه از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی می‌گذرد. سخنانی که در زمان طغوت در جمع جوانان و نمازگزاران مسجد کرامت مشهد توسط حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای بیان شد و نمایی از مبارزات و فعالیت‌های حماسی اهل بیت عصمت و طهارت(ع) را به‌تصویری می‌کشید حالا گردهم در یک مجموعه نشست‌اند تا یک مجاهدت دائمی و خستگی‌ناپذیر که میراث اهل بیت عصمت و طهارت است را به رخ همگان بکشاند. حالا در جوار حریم شمس الشموس یکی از خاطرات و تلاش‌های بی‌نظیر رهبر انقلاب در دهه ۵۰ می‌گوید و دیگری از توفیق جمع‌آوری فرمایشات ایشان. حجت‌الاسلام حاج‌علی اکبری نیز به نگاه متفاوت از زندگی حضرت سجاد(ع) توسط رهبر معظم انقلاب اشاره می‌کند که در سال‌هایی نه چندان دور در این شهر خدایی و مسجد پرکرامت بستر رهبری انسانی فاضل، خالص و حماسه‌جو را برای امروز ما فراهم کرد و حالا این اثر با بنیان‌های عرفانی عالی در محور مبحث معارف اسلامی مبتنی بر وحدت حقیقی اولیا خدا در دسترس نخبگان و علاقه‌مندان قرار می‌گیرد. وحدتی که حاج علی اکبری با اشاره به زیارت جامعه کبیره آن را به‌عنوان یک کل واحد می‌بیند. اثری که دارای یک مبنای کلانی اصیل است یعنی بر محور دایره غدیر بنا شده است و درواقع نظریه غدیر، نظریه ناب و نهایی اسلام است برای خوشبختی و سعادت بشریت و در این نظریه رهبر عاقلیدر جهان اسلام با نگاهی دقیق، امام را از نقطه آغاز تا تحقق آرمان غدیر مورد تبیین قرار می‌دهد.

رئیس شورای سیاست‌گذاری ائمه جمعه کشور و سخنران این برنامه معتقد است در نظریه انسان ۲۵۰ ساله رهبر معظم انقلاب نگاه گزارشی در تاریخ و سیره اهل بیت(ع) به نگاهی پژوهشگرانه و نظریه‌پردازانه تبدیل می‌شود. در این نظریه به جای تمرکز بر یک بخش از سیره با یک نگاه پژوهشگرانه بازه بلندمدتی یعنی تمام دوره امامت تا عصر غیبت کبری مورد بررسی قرار می‌گیرد و در این نگاه کل‌گرایانه سعی می‌شود قواعد و اصول این حرکت استخراج شود. در این نگاه بسیاری از تناقضات در مورد شیوه متفاوت رفتاری اهل بیت(ع) مورد بررسی قرار می‌گیرد. براساس این نظریه گزاره تاریخی به اندیشه اجتماعی تبدیل می‌شود یعنی رفتارهای ائمه معنادار،

تحرق آرمان غدیر مورد تبیین قرار می‌دهد.

رئیس شورای سیاست‌گذاری ائمه جمعه کشور و سخنران این برنامه معتقد است در نظریه انسان ۲۵۰ ساله رهبر معظم انقلاب نگاه گزارشی در تاریخ و سیره اهل بیت(ع) به نگاهی پژوهشگرانه و نظریه‌پردازانه تبدیل می‌شود. در این نظریه به جای تمرکز بر یک بخش از سیره با یک نگاه پژوهشگرانه بازه بلندمدتی یعنی تمام دوره امامت تا عصر غیبت کبری مورد بررسی قرار می‌گیرد و در این نگاه کل‌گرایانه سعی می‌شود قواعد و اصول این حرکت استخراج شود. در این نگاه بسیاری از تناقضات در مورد شیوه متفاوت رفتاری اهل بیت(ع) مورد بررسی قرار می‌گیرد. براساس این نظریه گزاره تاریخی به اندیشه اجتماعی تبدیل می‌شود یعنی رفتارهای ائمه معنادار،

گفت‌وگو با حجت‌الاسلام مجتبی صابری مدیر تولید محتوای انتشارات انقلاب اسلامی پیرامون کتاب «حماسه امام سجاد(ع)»

❖ کلید اصلی انتشار اسلام به‌عنوان تنها دین حقیقی و راستین الهی در عالم نیز شناساندن درست پیشوایان مسلمانان در چهارگوشه جهان و در میان جهانیان است. کتاب «حماسه امام سجاد(ع)» به‌زعم کارشناسان از این نظر توانسته نگاهی تازه و دیگرگونه به شخصیت حضرت زین‌العابدین(ع) داشته باشد و در این راستا از جمله کتب معروف بوده است. به جهت واکاوی بیشتر موضوع سرخ حجت‌الاسلام مجتبی صابری رفته‌ایم تا وجوه مختلف کتاب حاضر را برای مخاطبان جام‌چم تشریح‌کنند.

❖ تاکنون کتاب‌های مختلفی درباره سیره اهل بیت(ع) و امام سجاد(ع) منتشر شده است. کتاب «حماسه امام سجاد(ع)» نسبت به این کتب چیست؟

رهبر معظم انقلاب تاکنون در مباحثی که درخصوص سیره و تاریخ زندگی اهل بیت(ع) ارائه داده‌اند، نگاهی را درباره زندگی حضرات داشته‌اند که در تمامی آثارشان همین نگاه را دنبال کرده‌اند و آن نگاه این است که به تعبیر ایشان تمام

شش نهال درخت خواهد کاشت. این شش هنرمند عبارتند از: سهراب سپهری، عباس کیارستمی، حسین محجوبی، داوود امدادیان، ابوالقاسم سعیدی و منوچهر نیازی که در یک فضای ویژه گزیده‌ای از آثارشان نیز به نمایش در خواهد آمد.

الهام بخش و قابل تعمیم می‌شود، به این ترتیب می‌توان یک شیرازه متحد را با یک هدف یکپارچه مشاهده کرد. تبدیل مفاهیم خنثی به مفاهیم پویا از دیگر ویژگی‌های این نظریه است که براساس آن تمام حرکات و حتی سکوت امام معنادار می‌شود. در این نگاه غربت و مظلومیت بستری برای تاریخ‌سازی و تحولات اساسی در جریان تاریخ می‌شود. نگاهی معطوف به آینده که از همه ظرفیت‌ها برای رسیدن به قله استفاده می‌شود.

شیوه‌ای که حضرت آقا ابداع کردند شیوه استنطاق از متون تاریخی است. ایشان گاهی از یک نماد و یک اشاره هم نمی‌گذرند و آنها را هم به حرف می‌آورند. در فصول بعدی این کتاب در ارتباط با زندگی امام بعد از واقعه عاشورا، ایشان یک گزارش غمگانه و ترازوی را به یک مفهوم حماسه‌ساز تبدیل می‌کنند.

ایشان می‌فرمایند حماسه حضرت سجاد(ع) در دو مرحله انجام شده است؛ یکی حماسه سه ماهه است یعنی اسارت که در آن حماسه ۳۰ساله حضرت نیز بنیانگذاری می‌شود که این دوره در مورد آن سکوت است. هنوز هم رسوبات آن نگاه منحن وجود دارد و این دورانی است که امام از عاشورا و سرمایه‌گذاری عظیم ابا‌عبد... صیانت می‌کند و این قطعه از تاریخ تاریک، پیچیده و بسیار سخت است چرا که استبداد بی‌پروا و بهت و حیرتی در محیط جامعه اسلامی وجود دارد، رعب و وحشت در جامعه حاکم است، فساد سیاسی و اخلاقی عظمی در جامعه وجود دارد و خواص زمینگیر شده‌اند که حتما باید ظرفیت آن زمان را درنظر گرفت. وی با بیان دشواری‌های امام سجاد(ع) گفت: امام باطنا اقدام می‌کنند اما در ظاهر چیزی از ایشان مشاهده نمی‌شود که در این راستا آشناسازی مردم با حقانیت اهل بیت(ع) و ایجاد و تقویت تشکیلات اسلامی برای زمینه‌سازی حکومت اسلامی از مهم‌ترین فعالیت‌های ایشان است.

امام سجاد(ع) از دو روش بیشتر استفاده می‌کردند؛ یکی استفاده از دعا و دیگری موعظه بود. در محور دعا آنچه باقی مانده است در حقیقت یک نقشه تفصیلی از حیات طیبه به زبان دعاست. حیات فردی و اجتماعی. امام هم در عصر خودشان از این روش بهترین بهره‌برداری را کردند و هم نرم‌افزار تمدن اسلامی را در اختیار بشریت قرار دادند. محفل دلدادگان حضرت سجاد(ع) و مریدان حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای با رونمایی از این اثر فاخر توسط امام جمعه موقت

تهران، تولیت آستان قدس رضوی، استاندار خراسان رضوی و مدیریت حوزه‌های علمیه خراسان و امام جمعه موقت مشهد به پایان می‌رسد و گامی دیگر به سوی حیات پربرار و درس‌آموز امام سجاد(ع) برداشته می‌شود.

ائمه دارای یک هدف واحد و مشخص هستند و همه برای همان هدف تلاش می‌کنند. در واقع این ماجرا بالاتشبیه به یک دوی امدادی شبیه است که هر کدام از شرکت‌کنندگان بخشی از این ماجرا را عهده دارند و در راستای هدف ترسیم شده فعالیت می‌کنند اما هدفی که از آن صحبت می‌کنیم همان آرزوی انبیا و اولیای الهی و مقصود خداوند متعال از ارسال رسل است که همانا تشکیل حکومت اسلامی است. ائمه هرکدام با توجه به شرایط زمانی خود نحوه‌ای از حرکت را برای رسیدن به این هدف اتخاذ کرده‌اند. امام سجاد(ع) در شرایطی که بعد از عاشورا، خفقان شدیدی گریبانگیر جامعه اسلامی شده بود، برای یک مدت طولانی یعنی ۳۴ سال عهده‌دار امامت بودند. ایشان موفق شدند بار دیگر جامعه اسلامی را متحد کنند و ذهن مردم را برای معارف اسلام ناب آماده کنند. در ماجرای انحرافات که پس از عاشورا به وجود آمد، حضرت سجاد(ع) نقش اصلی را در هدایت مردم داشتند و مایه‌های اصلی اسلام را به جامعه اسلامی تزریق کردند. ایشان برای تحقق این هدف با شیعیان خاص‌شان ارتباط داشتند و اقدام به تربیت فردی شیعیان کردند. اما در باب این کتاب نکته مهمی که مطرح است آن که معرفی می‌کرده است. همین مساله هم سبب می‌شود

❖ به نظر شما چرا تاکنون این بخش مهم از شخصیت حضرت سجاد(ع) مغفول مانده بود؟

این مساله دلایل مختلف و متعدد دارد. یکی از این دلایل آن است که در دوران‌های متمادی بین خلفادست‌به‌دست شده و این مساله سبب شده شخصیت حقیقی معصومین به مردم جامعه نشان داده نشود. به همین علت باید نقش تبلیغاتی دستگاه ظلم را در این اتفاق بیش از هر دلیل دیگری جدی گرفت. برای مثال محمد ابن شهاب زهری یکی از عالمان درباری است که شاید در برخی کتب و منابع نیز به‌عنوان یکی از شیعیان و پیروان مکتب اهل بیت(ع) معرفی شده باشد اما نکته مهم در باب شخصیت این فرد آن است که او عالمی را اختیار دستگاه حکومتی بود و امام سجاد(ع) را آنچنان که خودش می‌خواست به مردم معرفی می‌کرده است. همین مساله هم سبب می‌شود

❖ به نظر شما با توجه به تأکید رهبر انقلاب بر محوله کتابخوانی، در عصر رسانه‌های دیجیتال و فضای مجازی، در انتشار این کتاب نکاتی نهفته است؟

هرچند ما در عصری زندگی می‌کنیم که تمامی ابزارهای مجازی و دیجیتال حضور دارند و بدون شک فوایدی نیز در استفاده از این ابزارها نهفته است. باید دانست که بن‌مایه اصلی تمام آنها کتاب است؛ چرا که تمامی این ابزارها عمرهای محدود دارند. یعنی در یک دوره مشخص اوج می‌گیرند و همه‌گیر می‌شوند اما بعد از مدتی جای خود را به نمونه‌های دیگر می‌دهند و بی‌استفاده می‌شوند. تنها کتاب است که با وجود گذشت سالیان بسیار کماکان مشتری‌های پر و پا قرصی دارد. در واقع کتاب توانسته از ابتدا هم‌زاد باشد. رهبر انقلاب نیز در این سال‌ها توصیه‌های فراوان و متعدد به کتابخوانی داشته‌اند و این از آن جمله جوانب شخصیتی ایشان است که تقریباً همه به آن معترف هستند. بدون شک انتشار یک کتاب توسط ایشان نشان‌دهنده همین تأکید دوباره ایشان بر کتاب و کتابخوانی است. ❖

گالری ریشه ۲۹ با محوریت ارائه مجسمه‌های فضای باز و هنرهای چندرسانه‌ای فعالیت خود را آغاز خواهد کرد. این گالری همه روزه ساعت ۱۶ تا ۲۰ دایر است. در سالی که گذشت گالری‌ها از جمله مراکز فرهنگی بودند که غالباً با تعطیلی همراه شدند. این احتمالاً آخرین گالری سال ۹۹ باشد.

حجت‌الاسلام حاج‌علی اکبری در آیین رونمایی از کتاب «حماسه امام سجاد(ع)» گفت: گزارش غمگانه و ترازوی زندگی امام سجاد(ع) بعد از عاشورا، توسط حضرت آیت‌ا... العظمی خامنه‌ای به مفهومی حماسه‌ساز تبدیل شد. در مراسم معرفی و رونمایی از کتاب حماسه امام سجاد(ع) مشتمل بر گفتارهایی از حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای (مدظله‌العالی) درباره مبارزات سیاسی- فرهنگی امام سجاد(ع) که دیروز با حضور تولیت آستان قدس رضوی، استاندار خراسان رضوی، امام جمعه موقت مشهد و مدیر حوزه علمیه خراسان در محل دانشگاه علوم اسلامی رضوی برگزار شد، حجت‌الاسلام حاج‌علی اکبری امام جمعه موقت تهران و رئیس شورای سیاست‌گذاری ائمه جمعه کشور به بیان نگاه متفاوت رهبر معظم انقلاب به زندگی ائمه هدی به‌ویژه حضرت سیدالساجدین علی‌بن‌الحسین(ع) پرداخت.

وی در جمع علما، پژوهشگران و شاگردان قدیمی رهبر معظم انقلاب گفت: در طراحی این اثر نورانی ابتکاری انجام شده است و از اصل نظریه انسان ۲۵۰ساله به عنوان مقدمه کتاب استفاده شده و ما باید نسبت به این نظریه فاخر بسیار تلاش کنیم، چراکه این نظریه بدیع و جذاب و به تعبیر من اضافه رضویه است، چون ایشان نشاط اولیه را هم در نظر و هم در عمل داشتند که برکات آن را امروز و پس از پیروزی انقلاب اسلامی دریافت می‌کنیم. حجت‌الاسلام حاج‌علی اکبری با بیان این‌که در نظریه انسان ۲۵۰ساله نگاه گزارشی در تاریخ و سیره اهل بیت(ع) به نگاهی پژوهشگرانه و نظریه‌پردازی تبدیل شده است، گفت: در این نظریه به‌جای تمرکز بر یک بخش از سیره با یک نگاه پژوهشگرانه بازه بلندمدتی- یعنی تمام دوره امامت تا عصر غیبت کبری- مورد بررسی قرار می‌گیرد و در این نگاه کل‌گرایانه سعی می‌شود قواعد و اصول این حرکت استخراج شود. در این نگاه بسیاری از تناقضات ظاهری در مورد شیوه متفاوت رفتاری اهل بیت(ع) مورد بررسی قرار می‌گیرد و فلسفه این تفاوت‌ها کشف می‌شود. وی افزود: بر اساس این نظریه گزاره تاریخی به

❖ به نظر شما با توجه به تأکید رهبر انقلاب بر محوله کتابخوانی، در عصر رسانه‌های دیجیتال و فضای مجازی، در انتشار این کتاب نکاتی نهفته است؟

امام نامه‌ای برای عتاب او می‌نویسد که نامه بسیار تندی هم هست و در کتاب به‌طور کامل متن آن آمده است. علت دیگر در مغفول ماندن همه ابعاد شخصیت معصومین(ع)، متأسفانه کم‌اطلاعی و اکتفا به اسناد بدون مراجعه‌های دقیق علمی است. همین مساله سبب می‌شود از برخی دوران زندگی امام غفلت شود. مثلاً در مورد امام سجاد(ع)، ایشان سه‌ماه بعد از عاشورا به جهت وقایع پیش آمده و بیماری‌ای که به آن مبتلا بودند، کماکان با ضعف جسمانی دست و پنجه نرم می‌کردند در حالی که مدت امامت ایشان ۳۴سال بوده و وقایع این مدت بسیار کم در بین مردم شناسانده شده‌است.

❖ به نظر شما با توجه به تأکید رهبر انقلاب بر محوله کتابخوانی، در عصر رسانه‌های دیجیتال و فضای مجازی، در انتشار این کتاب نکاتی نهفته است؟

هرچند ما در عصری زندگی می‌کنیم که تمامی ابزارهای مجازی و دیجیتال حضور دارند و بدون شک فوایدی نیز در استفاده از این ابزارها نهفته است. باید دانست که بن‌مایه اصلی تمام آنها کتاب است؛ چرا که تمامی این ابزارها عمرهای محدود دارند. یعنی در یک دوره مشخص اوج می‌گیرند و همه‌گیر می‌شوند اما بعد از مدتی جای خود را به نمونه‌های دیگر می‌دهند و بی‌استفاده می‌شوند. تنها کتاب است که با وجود گذشت سالیان بسیار کماکان مشتری‌های پر و پا قرصی دارد. در واقع کتاب توانسته از ابتدا هم‌زاد باشد. رهبر انقلاب نیز در این سال‌ها توصیه‌های فراوان و متعدد به کتابخوانی داشته‌اند و این از آن جمله جوانب شخصیتی ایشان است که تقریباً همه به آن معترف هستند. بدون شک انتشار یک کتاب توسط ایشان نشان‌دهنده همین تأکید دوباره ایشان بر کتاب و کتابخوانی است. ❖